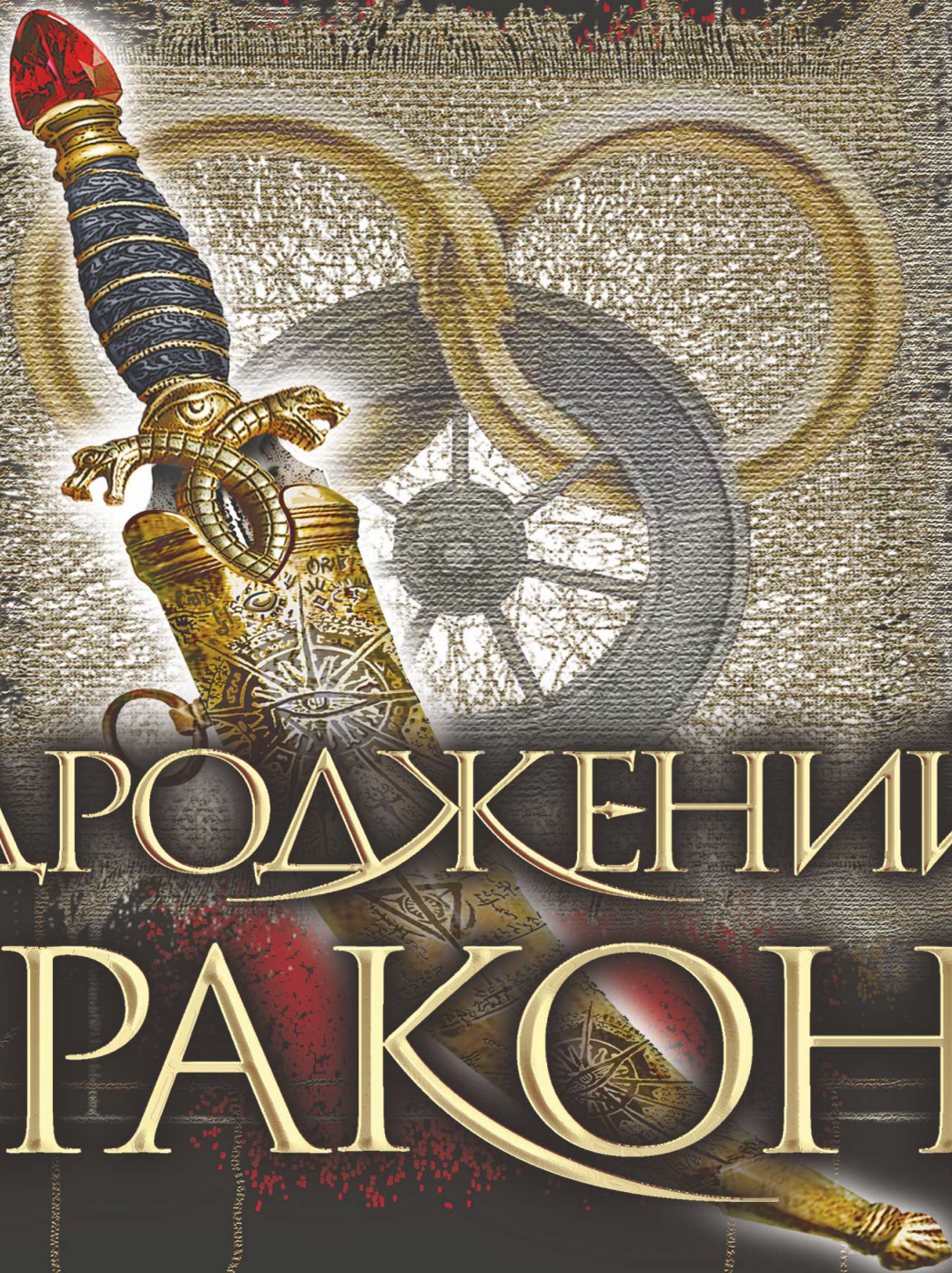

Колесо часу. Кн. 3. Відроджений Дракон

Про книгу

У пророцтві сказано: Дракон народиться знову. Ворожнеча між прибічниками все нових і нових Лжедраконів тільки посилює світовий хаос. Ранда аль'Тора гризуть сумніви. Він вирішує нишком вирушити в Тір, аби випробувати себе і дізнатися, чи зможе заволодіти Калландором, кришталевим мечем-са'анґріалом, торкнутися якого може лише рука справжнього Відродженого Дракона. За пророцтвом, незборима Твердиня Тіру впаде, якщо це станеться. Тим часом у Білій Вежі теж неспокійно. Сестри з Чорної Аджі замислили щось лихе, і полювати на них вирушають Найнів, Еґвейн та Елейн. Їм доведеться зіткнутися з могутньою силою, що служить Мороку. Врешті у Твердині Тіру всіх чекає запекла боротьба. Хто вийде з неї переможцем?

РОБЕРТ ДЖОРДАН КОЛЕСО ЧАСУ

ВІДРОДЖЕННИЙ ДРАКОН

© Видавництво "НК-Богдан"

www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-7841-2

Джордан Роберт
Колесо Часу.
Відроджений Дракон

3
КНИГА

Джеймсу Оліверу Рігні Старшому
(1920–1988 рр.)

Ти вчив мене завжди слідувати за мрією,
а захопивши її, жити нею

І багато шляхів його буде, і хто знатиме його ім'я, бо ж народиться серед нас безліч разів, у різних подобах, бо він був і буде — нескінченно. Його прихід — як гострий леміш плуга, що перетворює наші життя в борозни, вириваючи з місць нашої тиші. Руйнівник пут, коваль ланцюгів. Будівник майбуттів; нищитель долі.

З «Коментарів до Пророцтв про Дракона» Джуріт Дорін,
Правої Руки Королеви Алморенців, 742 ПС, Третя Епоха

ПРОЛОГ. ФОРТЕЦЯ СВІТЛА

Пейдрон Найол блукав старечим поглядом по власному передпокою, однак його темні очі, затуманені думками, нічого не бачили. На потемнілих дерев'яних панелях, накладених на кам'яні стіни, масивні навіть тут, у серці Фортеці Світла, висіли пошарпані вицвілі гобелени, що колись були бойовими знаменами ворогів його молодості. Немов невидиме, в кімнаті стояло єдине крісло — грубе, з високою спинкою, подібне на трон. Доповнювали інтер'єр також кілька розкиданих столів. Не помічав він і чоловіка у білому плащі, що стояв навколішки на широких дошках підлоги із зображенням великого сонячного диска і заледве стримував свій запал. Хоча мало хто міг би так просто не звернути на нього увагу.

Перед тим, як відвести до Найола, Джарету Баяру дали час умитися. Щоправда, його шолом та кіраса залишилися забрудненими з дороги та понівеченими у битвах. Темні глибокі очі гарячковито зблискували, а на обличчі немовби паленів кожен м'яз. У чоловіка не було меча — в присутності Найола всі мали бути беззбройними — але здавалося, що він от-от вдасться до насильства, готовий зірватися, мов той собака з ланцюга.

З обох боків кімнати у довгих камінах палахкотіли вогні, долаючи нічний зимовий мороз. Це була звичайна вояцька кімната, де все було хоч і доладним, але буденним — окрім сонячного диска. Пишне умеблювання з'явилося в передпокої лорда капітана-командора Дітей Світла з появою Найола, якого удостоїли цим званням; сонцесяйна золота оздоба була затерта поколіннями прохачів. Потім меблі замінили, однак тепер прикраса знову затерлася. Золота тут вистачило б на те, щоби придбати будь-який маєток в Амадиції, а на додачу ще й високий титул. Десять років Найол крокував повз це золото й ніколи про нього не замислювався, — як і про сонячний диск, вишитий на грудях його білої туніки. Золото не багато важило для Пейдрона Найола.

Зрештою він підвів свій погляд на стіл, що стояв поруч, захаращений мапами та розкиданими листами й донесеннями. Серед цього безладу лежали й три ледь згорнені малюнки. Він неохоче взяв один. Байдуже який — усі малюнки зображували одне й те саме, тільки у різних манерах.

Шкіра в Найола, тонка, як відшліфований пергамент, з віком все тугіше напиналася на тіло, яке, здавалося, було лише кістками й жилами; а втім, воно не здавалося крихким. Ніхто не отримував Найолового титулу раніше, ніж сивина торкнеться волосся, і всі були твердішими за камінь, з якого побудовано Купол істини. Побачивши жилавий вигляд своєї руки, що тримала малюнок, він враз усвідомив, що потрібно поспішати. Час добігав кінця. Його час добігав кінця. Однак цього мусить вистачити. Він повинен зробити все, щоби вистачило.

Найол змусив себе розгорнути грубий пергамент хоча б до половини, щоби побачити обличчя, яке його цікавило. Хоча крейда вже трохи стерлася через торсання у саквах, втім, обличчя досі можна було розгледіти. Сіроокий юнак з рудуватим волоссям. Схоже, що він був високим, — проте точно сказати важко. Окрім волосся та очей, нічим особливим хлопець не вирізнявся.

— То цей... хлопчисько проголосив себе Відродженим Драконом? — пробурмотів Найол.

Дракон. Від цього імені йому повіяло морозом зими та часу. Це ім'я було народжене Льюсом Теріном Теламоном, коли він прирік кожного, хто вмів направляти Єдину Силу, тоді й тепер, і серед них себе, на божевілля та смерть. Минуло вже більше трьох тисяч років відтоді, відколи чванливість Айз Седай та Війна Тіні призвели до завершення Епохи Легенд. Три тисячі років, — а втім, пророцтва та легенди зміцнили людську пам'ять, якщо не в деталях, то в тім, що стосувалося сутності подій. Льюс Терін Родичевбивця. Чоловік, який розпочав Світотрощу. Тоді безумці, котрі могли дотягнутися до Сили, якій підкорявся весь світ, зрівняли гори та затопили морями стародавні землі; тоді суходіл змінився до невпізнання, а всі, хто вижив, утікали, мов звірі від лісової пожежі. Це тривало доти, доки останній представник чоловіцтва Айз Седай не ліг у землю, а пошматована людська раса не взялася знову підіймати все з руїн — там, де ці руїни вціліли. Поголос про Дракона передавався від матерів дітям і міцно закарбувався в їхній пам'яті. У пророцтві сказано: Дракон народиться знову.

Баяр сприйняв запитання Найола навсправжки, хоча воно було риторичним.

— Так, мілорде капітане-командоре. І це ще більша нісенітниця, аніж усе те, що я чув про інших Лжедраконів. Тисячі вже визнали його. У Тарабоні й Арад Домані зараз точаться міжусобиці, — а крім того, вони ще й воюють між собою. Бої тривають по всій Елмотській рівнині і на мисі Томан. Тарабонці проти доманців, а ті проти Друзів Морока, що прикликають Дракона. Точніше — бої триватимуть доти, допоки зима їх усіх не остудить. Ніколи на моїй пам'яті війна не ширилася так стрімко, лорде капітане-командоре. Немовби вогонь, що займає стодолу із сіном, коли туди потрапляє іскра. Сніг їх трохи притлумив, але з початком весни полум'я ворожнечі спалахне ще палкіше.

Найол помахом пальця зупинив Баяра. Він уже двічі дозволив йому розповісти про те, що трапилось, і голос воїна бринів люттю та ненавистю. Багато що Найолу було відомо з інших джерел, і навіть трохи більше, ніж розказав йому Баяр, однак чим довше він слухав його, тим сильніше дратувався.

— Джеофрам Борнголд і тисяча Дітей мертві. І це справа рук Айз Седай. Ти впевнений, чадо Баяре?

— Так, мілорде капітане-командоре. Після сутички, дорогою до Фалме, я зустрів двох тарвалонських відьом. Ця зустріч обійшлася нам у понад п'ятдесят смертей, перш ніж ми стрілами зробили з них решето.

— У тебе нема жодних сумнівів, що це були саме Айз Седай?

— Земля задрижала у нас під ногами, — Баяр говорив твердо й упевнено. Через брак уяви він не вдавався до вигадливих описів; смерть, коли б вона його не наздогнала, була частиною вояцького життя. — Серед ясного неба блискавиці вдарили по наших рядах. Що ж іще це могло бути, мілорде капітане-командоре?

Найол насуплено кивнув. Після Світотроці зникли всі Айз Седай чоловічої статі, однак їхня жіноча частина досі могла дати прочухана. Вони торочать свої Три Клятви: не казати ні слова, що не було би правдивим; не виготовляти зброю, за допомогою якої люди вбивають одне одного; застосовувати Єдину Силу як зброю лише проти Друзів Морока чи породжень Тіні. Проте зараз вони показали брехливість своїх обіцянок. Найол завжди знав: ніхто не прагнув би володіти такою

силою, якщо тільки не кидав виклик Творцю, — а значить, ставав на бік Морока.

— І тобі нічого не відомо про те, хто взяв Фалме і перебив половину моїх легіонів?

— Лорд капітан Борнголд сказав, що вони називають себе шончанцями, мілорде капітане-командоре, — незворушно мовив Баяр. — Він каже, що то були Друзі Морока. Загін Борнголда розбив би їх, навіть якби вони вбили капітана. — Його тон став емоційнішим. — Багато людей втекли з міста. Усі, з ким я розмовляв, підтверджують, що чужинці розбиті й переможені. Лорд капітан Борнголд поборов їх.

Найол тихо зітхнув. Уже втретє Баяр розповідав про військо, що взялось бозна-звідки, прагнучи підкорити Фалме, тими ж словами, що і в перші два рази. *Хороший воїн, подумав Найол, так завжди говорив Джеофрам Борнголд. Однак думати самотійно не вміє.*

— Лорде капітане-командоре, — раптом озвався Баяр, — лорд капітан Борнголд рішуче наказав мені стояти осторонь битви. Я повинен був спостерігати — і відзвітувати вам. І розповісти його сину, лорду Дейну, як помер його батько.

— Так, так, — нетерпляче мовив Найол. Якусь мить він вивчав запале обличчя Баяра, а потім додав:

— Ніхто не піддає сумніву твою чесність та мужність. Саме так і вчинив би Джеофрам Борнголд, передбачаючи, що в битві може загинути все його військо. — *Не настільки ти кмітливий, щоб таке нафантазувати.*

Від Баяра більше не було користі.

— Ти правильно вчинив, чадо Баяре. Можеш повідомити про смерть Джеофрама Борнголда його сину. Згідно з останніми звістками, Дейн Борнголд з Еймоном Валдою зараз неподалік Тар Валона. Рушай до них.

— Моя пошана, лорде капітане-командоре. Дякую, — Баяр підвівся з колін і низько вклонився. Коли ж він випростався, його обличчям промайнула тінь вагання. — Мілорде капітане-командоре, нас зрадили. — Ненависть загострила його голос.

— Один зі згаданих тобою Друзів Морока, чадо Баяре? — Він не зміг приховати різкість у власному голосі. Багаторічні плани лежать

руїнами серед трупів тисяч Дітей, а Баяр все торочить про якогось чоловіка. — Цей Перрин, молодик-коваль із Межиріччя, якого ти бачив лише два рази?

— Так, мілорде капітане-командоре. Не знаю яким чином, але це він винен. Я знаю це достоту.

— Я подумаю, як вчинити з ним, чадо Баяре.

Воїн розтулив рота, аби щось додати, проте Найол підніс худу руку, випереджаючи його.

— Залиш мене.

Чоловіку з вимученим обличчям не залишалося нічого іншого, окрім як вклонитись і вийти.

Щойно двері за ним зачинилися, Найол опустився в крісло з високою спинкою. Чому Баяр так зненавидів цього Перрина? Друзів Морока розвелось так багато, що марно було витратити на когось із них свої сили. Надто багато цих посіпак Темряви і на високих щаблях, і серед прислужників, вони ховають свої наміри за солодкими словами й усміхненими лицами. А втім, додати ще одне ім'я до списку не завадить.

Він совався у твердому кріслі, намагаючись зручніше вмотити свої кістки. Вже не вперше в нього майнула думка, що, можливо, подушка була б і не такою вже й розкішною. І знову він прогнав ці думки. Світ поринув у хаос, тож зараз не час поступатися старості.

Усі знаки, що провіщали біду, завихорилися в його голові. Війна охопила Тарабон та Арад Доман, міжусобиці точилися в Кайрені, а споконвічних ворогів, Тір та Ілліан, знову почало лихоманити. Війни самі по собі не були знаками — люди завжди воювали, — однак зазвичай вони спалахували послідовно. А тут, окрім цього Лжедракона десь в Елмотській рівнині, ще один терзав Салдею, а інший допікав Тіру. Усі троє водночас. *Це мусять бути Лжедракони. Мусять!*

До того ж була ще дюжина неважливих чуток; деякі з них, мабуть, лише безпідставні плітки, але разом з усім іншим... Далеко на заході, в М'юранді й Кандорі, бачили аїльців. Лише двох-трьох в одному місці, але бодай і тисячу — після Світотроці аїльці залишали свою Пустелю один-єдиний раз. Тільки під час Аїльської війни вони виходили зі своєї дикої глухомані. Кажуть, Ата'ан Міер, Морський народ, забув про торгівлю заради пошуку нових знаків і знамень —

яких саме, невідомо — і мандрує кораблями, заповненими лише наполовину, а то й зовсім порожніми. Вперше за майже чотири сотні років Ілліан проголосив Велике полювання на Ріг і відправив мисливців на пошуки легендарного Рогу Валіра, який, якщо вірити пророцтву, підійме усіх мертвих героїв з могил для бою в Тармон Гай'дон, Останній битві проти Тіні. Ходили чутки, що огіри, одвічні самітники, аж такі, що багато хто взагалі не вірив у їхнє існування, почали скликати ради між своїми віддаленими *стеддінгами*.

Проте головною новиною для Найола стало те, що Айз Седай зненацька почали діяти відкрито. Кажуть, вони відіслали кількох своїх сестер до Салдеї, щоби протистояти Лжедракону Мазриму Таїму. Таїм, хоча це і було рідкістю для чоловіків, умів направляти Єдину Силу. Люди боялися його й зневажали водночас, — і мало хто вірив, що такого чоловіка можна здолати без допомоги Айз Седай. Краще погодитися з їхньою допомогою, аніж зіткнутися із жахіттями божевілля, яке неодмінно заволоділо б Таїмом. Одначе Тар Валон відправив інших Айз Седай на підтримку Лжедракона у Фалме. Із цих подій важко було щось виснувати.

Картини, що виникали в його уяві, проймали до живця. Хаос множився; те, що здавалося немислимим, повторювалося і відбувалося знову. Увесь світ неначе вирував і клекотів, — от-от закипить кипенем. Очевидним було одне: наближається Остання битва.

Усі його плани зруйновані, — ті, що увіковічили б його ім'я серед Дітей Світла на сотні поколінь. Втім, ця колотнеча породжувала нову можливість, і він уже мав нові плани та нові цілі. Якби ж тільки він міг зберегти силу та волю, щоби втілити їх! *Світло, дай мені протриматися ще трохи.*

Шанобливий стук у двері вивів його із тяжкої задуми.

З'явився слуга в каптані й бриджах білого й золотого кольорів і, вклонившись та втупивши очі в підлогу, представив Джайкіма Керридина, помазаника Світла, інквізитора Руки Світла, що прибув за наказом лорда капітана-командора. Не чекаючи відповіді Найола, Керридин увійшов. Найол жестом наказав слугі вийти.

Не встиг слуга зачинити двері, як Керридин, майнувши білосніжним плащем, став на одне коліно. На грудях плаща за сонячним диском

проглядала багряна пастирська гирлига Руки Світла, або, як їх часто називають, але завжди позаочі — Випитувача.

— Ви наказували прибути, мілорде капітане-командоре, — сказав чоловік твердим голосом, — тож я повернувся з Тарабону.

Найол оглянув його. Керридин був високим чоловіком середнього віку, із трохи посивілим волоссям, але досі вправним і сильним воїном. Його темні глибокі очі дивилися тямуще, як завжди. І він жодного разу не кліпнув під мовчазним поглядом командора. Мало хто мав таку чисту совість та стійкі нерви. Керридин стояв на колінах і очікував так спокійно, наче його щодня без пояснення причин стислим наказом змушували покинути командування і негайно повернутися в Амадор. Значить, правду кажуть, що Джайкім Керридин твердіший за камінь.

— Піднімись, чадо Керридине, — мовив Найол і, коли той встав, додав: — У мене невтішні новини з Фалме.

Керридин підвівся й розправив бганки свого плаща. Тоді шанобливим голосом заговорив так, ніби перед ним стояла людина, рівна йому за становищем, а не чоловік, якому він заприсягся служити до смерті.

— Мій лорд капітан-командор має на увазі новини, що їх приніс чадо Джарет Баяр про останні хвилини лорда капітана Борнголда.

У Найола почало сіпатися ліве око — ознака того, що його охопила злість. Він гадав, що лише три людини знали про прибуття Баяра в Амадор, — і що ніхто, крім нього, не знав, звідки він прибув.

— Не будь розумником, Керридине. Твоє прагнення знати все на світі одного дня призведе до зустрічі із твоїми ж Випитувачами.

Керридин залишився незворушним, лише трохи стиснув губи, зачувши ім'я Випитувачів.

— Мілорде капітане-командоре, Рука для служіння Світлу шукає правду повсюдно.

Служіння Світлу. Але не Дітям Світла. Всі Діти служать Світлу, але Пейдрон Найол часто замислювався, а чи справді Випитувачі вважають себе частиною ордену.

— І яку ж правду ти повідаєш мені про події у Фалме?

— Там Друзі Морока, мілорде капітане-командоре.

— Друзі Морока?

Найол безрадісно посміхнувся.

— Кілька тижнів тому я отримав від тебе донесення, де ти писав, що Джеофрам Борнголд перейшов на бік Морока, — адже він усупереч твоєму наказу повів військо до мису Томан. — Він стишив голос до грізного шепоту. — А зараз ти хочеш, щоб я повірив, що Друг Морока Борнголд дозволив тисячам Дітей померти в боротьбі з іншими Друзями Морока?

— Був він Другом Морока чи ні, ми вже не дізнаємося, — сказав Керридин м'яко, — адже запитати це в нього ми не встигли. Вчинки Тіні незбагненні й часто видаються безглуздими для тих, хто ходить у Світлі. Але в мене немає жодного сумніву, що Фалме захопили Друзі Морока. Разом із Айз Седай і підтримкою Лжедракона. Я знаю точно: Борнголда та його військо згубила Єдина Сила, мілорде капітане-командоре. Так само вона зруйнувала армії, які Тарабон і Арад Доман відправили проти Друзів Морока у Фалме.

— А що це за балачки, нібито ті, хто взяв Фалме, прийшли з-за Аритського океану?

Керридин похитав головою.

— Мілорде капітане-командоре, люди забагато пліткують. Дехто говорить, що це армії Артура Яструбине Крило, які були відіслані за океан тисячу років тому, а тепер повернулися, щоб обстояти своє право на землю. Що ж, дехто навіть стверджує, що бачив самого Яструбине Крило у Фалме. І чи не половину героїв з легенд. Захід клекоче від Тарабону до Салдеї; щодня сотні нових чуток вивергаються на поверхню, і кожна нова безглуздіша від попередньої. Ці так звані шончанці були ніким іншим, як зграєю Друзів Морока, що згуртувалися із Лжедраконом, — тільки цього разу їх підтримали ще й Айз Седай.

— Чим ти можеш підтвердити свої слова? — із сумнівом спитав Найол. — Ви взяли полонених?

— Ні, мілорде капітане-командоре. Не сумніваюся, чадю Баяр вам доповів, що Борнголд все ж зумів завдати ворогам такого удару, що вони дременули навтьоки. І, звісно, жоден з допитаних не зізнався у підтримці Лжедракона. Стосовно доказів... Вони складаються з двох частин. Якщо мій лорд капітан-командор дозволить...

Найол нетерпляче відмахнувся.

— По-перше, це неможливо. Лише кілька кораблів намагалися перетнути Аритський океан, і більшість вже ніколи не повернеться. Ті, що вижили, повернулись назад, перш ніж у них закінчився провіант. Навіть Морський народ не їздив туди, — а вони торгують усюди, куди тільки можна дістатися, навіть за Аїльською пустелею. Мілорде капітане-командоре, якщо землі по той бік океану й існують, вони розташовані так далеко, що до них не доплисти, — океанська широчінь безмірна. Переправити армію через неї так само неможливо, як перелетіти її.

— Можливо, — сказав Найол, замислившись. — Слушна річ. А що друге?

— Мілорде капітане-командоре, багато хто з допитаних запевняв, що на боці Друзів Морока билися монстри, — і вони товкмачили це навіть під час найсуворішої частини допиту. Ким вони можуть бути, якщо не траллоками та іншими породженнями Тіні, приведеними із Гнилолісся? — Керридин розвів руками так, наче це було очевидним. — Більшість людей вважає траллоків лише вигадками та побрехеньками мандрівників; решта ж думає, що їх усіх знищили під час Траллоцьких війн. А кого ще люди могли назвати монстром, як не траллока?

— Авжеж. Мабуть, твоя правда, чадо Керридине. Може, й так. — Найол не дав Керридину часу, аби потішитися своєю правотою. *Нехай потрудиться ще.* — А як щодо нього? — Він розгорнув малюнок. Найол добре знав Керридина, тож припустив, що інквізитор має власні копії у своєму кабінеті. — Наскільки він небезпечний? Чи може направляти Єдину Силу?

Інквізитор лише знизав плечима.

— Може, й так, а може, й ні. Айз Седай вміють так майстерно переконувати, що легко змусять людей повірити, що й кішка може направляти Силу, якщо вони того захочуть. Чи небезпечний він... Кожен Лжедракон небезпечний, допоки його не скинуть; а той, за яким стоїть Тар Валон, небезпечніший удесятеро. Однак зараз він слабкий, але через пів року, коли стане неконтрольованим, буде сильніший. Допитані мною полонені ніколи його не бачили і не мають найменшого уявлення, де він зараз. Його війська роздроблені. Сумніваюся, що набереться хоча б двісті воїнів в одному місці.

Тарабонці чи доманці, навіть і поодинці, могли би стерти їх з лиця землі, якби не були так зайняті війною між собою.

— Навіть Лжедракон, — мовив Найол сухо, — не зумів відволікти їх від боротьби за Елмотську рівнину, що триває вже чотири століття. Так, наче хтось із них зможе її втримати.

Вираз обличчя Керридина не змінився, і Найола здивувала така стійкість воїна. *Що ж, Випитувачу, недовго триватиме твій спокій.*

— Це не так важливо, мілорде капітане-командоре. Зима загнала їх у табори; відомо лише про кілька набігів та сутичок. От коли потепліє настільки, що їхні загони зможуть пересуватися... Борнголд пролив кров лише половини свого легіону на мисі Томан. Разом з іншою половиною я схоплю Лжедракона й вкорочу йому віку. Мрець не несе небезпеки нікому.

— А якщо тобі доведеться зустрітися з тим, з чим і Борнголду, схоже, довелося? З Айз Седай, що направляють Силу на вбивства?

— Чаклунство не захистить їх від стріл чи прихованого ножа. Вони гинуть швидко, як і будь-хто інший, — Керридин посміхнувся. — Обіцяю, перемога буде моєю ще до початку літа.

Найол кивнув. Зараз Керридин почувався впевнено. Якби складні питання передбачалися, то вони уже були би поставлені. *Ти мав би пам'ятати, Керридине, що мене вважали чудовим тактиком.*

— Чому, — спитав він тихо, — ти не повів свої війська у Фалме? Друзі Морока на мисі Томан, їхня армія взяла Фалме... Чому ж ти намагався зупинити Борнголда?

Керридин змигнув, проте його голос залишався твердим:

— Спочатку ходили лише чутки, мілорде капітане-командоре. Поголос такий немислимий, що ніхто у нього не вірив. Коли я врешті дізнався правду, Борнголд уже вступив у бій. Він був мертвий, а Друзі Морока розбіглися. Крім того, моїм завданням було принести Світло на Елмотську рівнину. Я не міг порушити наказ через якісь чутки.

— Твоїм завданням? — Найол підвищив голос і підвівся. Керридин був на голову вищий, однак ступив крок назад. — Твоїм завданням? Тобі наказали захопити Елмотську рівнину! Це порожнє корито, яке утримують лише за допомогою пустопорожніх слів і погроз. Знову з'явилася б держава Елмот під опікою Дітей Світла, — і зникла б потреба позірно підтримувати дурня-короля. Амадиція й Елмот

затисли би в лещатах Тарабон. Вже через п'ять років ми панували б там так само впевнено, як і в Амадиції. А через тебе все коту під хвіст!

Посмішка зникла з обличчя Керридина.

— Але ж мілорде капітане-командоре, — запротестував інквізитор, — як я міг передбачити все, що трапилося згодом? Ще одного Лжедракона. Війну Тарабону й Арад Доману, котра спалахнула лише через взаємні нарікання. Справжню натуру Айз Седай, яку вони показали лише після трьох тисячоліть лицемірства! Проте й тепер не все втрачено. Я можу знайти і знищити Лжедракона ще до того, як його прибічники об'єднаються. І коли тарабонці та доманці вичерпають свої сили, їх можна буде зачистити з рівнини без...

— Ні, — відрубав Найол. — Твоїм планам настав край, Керридине. Можливо, я повинен віддати тебе в руки твоїх Випитувачів просто зараз. Верховний інквізитор не заперечуватиме. Він аж зубами скрегоче, шукаючи винуватця всього цього. Гадаю, він ніколи не звинуватив би тебе, але якщо я назву твоє ім'я, заперечень не буде. Кілька днів допитів — і ти зізнаєшся у всьому. Ба ще й більш від цього, — назвеш себе Другом Морока. Ще й тижня не мине, а твоя голова опиниться під сокирою ката.

Краплі поту вкрили чоло Керридина.

— Мілорде капітане-командоре... — Воїн глитнув. — Мій лорд капітан-командор згадував, що є й інший спосіб усе залагодити. Якщо він розкаже про нього, я клянуся підкоритися його рішення.

Зараз, подумав Найол, *час кинути жереб*. Шкірою побігли мурашки так, наче він був на полі бою і ось щойно усвідомив, що довкола, на відстані ста кроків, — самі лише вороги. Лорда капітана-командора не відправляли до ката, проте вже неодноразово когось із них наздоганяла смерть — раптова й несподівана; відтак лорда квапливо оплакували й одразу змінювали на підлеглого із менш небезпечними думками.

— Чадо Керридине, — рішуче мовив Найол, — ти зробиш так, щоби цей Лжедракон залишився живим. І якщо котрась Айз Седай захоче його повалити, а не підтримати, — ти використаєш свій «ніж за пазухою».

В інквізитора відвисла щелепа, але він швидко отямився й оглянув Найола пронизливим поглядом.

— Убити Айз Седай — мій обов'язок, однак... Дозволити Лжедракону спокійно прогулюватися? Це... це... зрада. І блюзнірство.

Найол глибоко вдихнув. Він відчував невидимі ножі, що звисали над його головою, але слів назад не забереш.

— Вчинити те, що мусить бути зроблено, — це не зрада. Праведна справа інколи потребує і блюзнірства. — Уже цих слів вистачило б для того, щоб знищити його. — Знаєш, як згуртувати людей за тобою, чадо Керридине? Найшвидший спосіб? Ні? Випустити на вулицю лева — кровожерливого лева. І коли люди так перестрашаться, що аж кров у жилах похолоне, — тоді сказати, що ти його приборкаєш. Відтак ти вбиваєш його і наказуєш людям повісити його тушу, аби всім було видно. Тоді ти, перш ніж вони оговтаються, віддаєш ще один наказ, — і люди тебе слухаються. І якщо ти продовжиш віддавати накази, вони будуть підкорятися: адже ти врятував їх, а отже, гідний стати їхнім очільником.

Керридин невпевнено похитав головою.

— Ви хочете... Заволодіти всім, мілорде капітане-командоре? Не тільки Елмотською рівниною, а й Тарабоном, і Арад Доманом також?

— Мої наміри відомі лиш мені. Ти ж повинен підкорятися, як і клявся. Очікую отримати звістку про те, що вже сьогодні ввечері на рівнину вирушать найшвидші посланці. Сподіваюся, ти знаєш, як саме потрібно наказувати у такий спосіб, щоби ніхто не засумнівався у чомусь зайвому. Якщо тобі потрібно на когось напасти, — нехай це будуть тарабонці та доманці. Але ніхто не повинен убити мого лева. Заради Світла ми змусимо їх до миру.

— Якщо така воля мого лорда капітана-командора, — сказав Керридин сухо, — слухаю і корюся.

Сказав аж надто сухо. Найол холодно всміхнувся.

— Коли ж твоя незворушність похитнеться, пам'ятай мої слова. Якщо цього Лжедракона вб'ють до того, як я віддам такий наказ, або якщо його захоплять тарвалонські відьми, одного ранку тебе знайдуть з клинком у серці. І якщо якесь... нещастя... спіткає мене, або ж я помру від старості, — ти і на місяць мене не переживеш.

— Мілорде капітане-командоре, я запрягся коритися...

— Запрягся, — перервав Найол, — пам'ятай про це. А зараз іди!

— Як накажете, мілорде капітане-командоре. — Тепер голос Керридина ослабнув.

Двері за інквізитором зачинилися. Найол потер руки — йому було холодно. Монету підкинуто, і важко сказати, яким саме боком вона впаде. Остання битва справді вже близько. Не Тармон Ґай’дон з тієї легенди, де Відроджений Дракон зіткнеться з Мороком, що визволився з тенет Шайол Гулу. Ні, не ця битва, Найол був у цьому переконаний. Айз Седай в Епоху Легенд могли пробити діру у в’язниці Морока, проте Льюс Терін Родичевбивця і його Сотня Споборників запечатали її знову. Цей удар у відповідь назавжди заплямував чоловічу половину Істинного Джерела і довів їх до божевілля. Так почалася Світотроща. Однак тоді одна Айз Седай могла вчинити щось таке, що тепер і десять тарвалонських відьом не зможуть. Печаті, накладені на в’язницю, витримують.

Пейдрон Найол, чоловік холонокровний і логічний, міркував, яким може бути Тармон Ґай’дон. Звірячі орди траллоків сунуть на південь із Великого Гнилолісся, як це було в часи Траллоцьких війн дві тисячі років тому. А попереду мерддраали — напівлюдки — і можливо, навіть жаховладці в людській подобі серед Друзів Морока. Людство, поділене на народи, що сваряться між собою, не зможе протистояти всьому цьому. Але він, Пейдрон Найол, об’єднає людство під знаменами Дітей Світла. Потому складуть нові легенди — про те, як Пейдрон Найол боровся в Тармон Ґай’дон і переміг.

— Спершу, — бурмотів він, — слід випустити кровожерливого лева на вулиці.

— Кровожерливого лева?

Найол крутнувся на п’ятах і побачив високого сухорлявого чоловічка з великим носом, схожим на дзьоб, що виткнувся з-під розвішених на стіні знамен. Позаду нього гойднулася панель, що прикривала вхід, і знамено розгладилося й знову припало до стіни.

— Я показав тобі цей прохід, Ордісе, — схопився Найол, — аби ти міг пройти непоміченим половиною фортеці, коли я тебе покличу. Проте не для того, щоби ти міг підслуховувати приватні розмови.

Ордіс граційно вклонився і пройшов через кімнату.

— Підслуховувати, великий лорде? Мені й на гадку таке на спадало. Я щойно увійшов і мимоволі почув ваші останні слова. Не більше. —

Ордіс натягнув на обличчя ледь глузливу посмішку. Проте коли б Найол його не побачив, він ніколи не знімав її. Навіть коли залишався на самоті.

Місяць тому, посеред зими, в Амадицію завітав незграбний худий чоловік, обірваний і трохи обмерзлий, і якимось дивом зумів пробитися крізь товщу охоронців до самого Пейдрона Найола. Він знав деякі подробиці подій, що відбувалися на мисі Томан, яких не було ні в громіздких плутаних донесеннях Керридина, ні в розповідях Баяра, ані в усіх інших доповідях та чутках. Звісно ж, у приблуди було вигадане ім'я. Давньою мовою Ордіс означав «полин». Звісно ж, Найол вимагав пояснити це, на що той сказав лише: «Люди вже давно забули нас, та й життя згіркло». Чоловік був не дурний. Саме він допоміг Найолу збагнути візерунок подій.

Ордіс попрямував до столу і взяв один із малюнків. Коли він розгорнув його так, щоб побачити обличчя чоловіка, його посмішка перетворилася у вишкір.

Найол все ще дратувався, що чоловік прийшов непомітно.

— Лжедракон тебе смішить, Ордісе? Чи лякає?

— Лжедракон? — тихо сказав Ордіс. — Аякже. Звичайно, це Лжедракон. Хто ж іще.

І він зайшовся пискливим сміхом, що грав Найолу на нервах. Інколи здавалося, що Ордіс напівбожевільний.

Але він тямущий, божевільний чи ні.

— Про що ти, Ордісе? Ти його впізнаєш?

Ордіс здригнувся, — так, наче на мить забув про присутність лорда капітана-командора.

— Впізнаю? О, так, я знаю його. Цього юнака звати Ранд аль'Тор. Він родом з Межиріччя, глухомані в Андорі. Він — Друг Морока, і так сильно очорнівся Тінню, що твоє серце завмерло б, якби ти дізнався хоч половину правди про нього.

— Межиріччя, — замислився Найол. — Хтось уже згадував про іншого Друга Темряви звідти, також юнака. Дивно, що Друзі Морока приходять з подібних місць. Втім, насправді вони є усюди.

— Іншого, великий лорде? — перепитав Ордіс. — З Межиріччя? Ви говорите про Метрима Коутона? Чи Перрина Айбару? Вони — однолітки з аль'Тором, і майже так само очорнені.

— Мені казали про юнака на ім'я Перрин, — спохмурнів Найол. — Тобто їх троє? Межиріччя виробляє тільки вовну й тютюн. Сумніваюся, що існує ізольованіше від решти світу місце, де живуть люди.

— У місті Друзі Морока так чи інакше приховують свою сутність. Вони змушені об'єднуватися з іншими чужинцями з різних країв, що приходять і йдуть, розносячи поголос про те, що вони бачили. Натомість в тихих поселеннях, відірваних від усього світу, де мало хто буває... Друзям Морока в таких місцинах найліпше.

— Ордісе, звідки ти знаєш імена цих трьох Друзів Морока? Трійці з краю світу. У тебе забагато таємниць, Полине, і ти витягуєш їх з рукава спритніше, ніж фігляр.

— Хіба хтось може розповісти *все*, що знає, великий лорде? — обережно промовив маленький чоловічок. — Якщо слова не до речі, то це просто базікання. Я би вас сповістив, великий лорде. Ранд аль'Тор, цей Дракон, глибоко пустив коріння у Межиріччі.

— Лжедракон! — різко схопився Найол, а його співрозмовник вклонився.

— Звісно, великий лорде. Я обмовився.

Несподівано Найол усвідомив, що малюнок в руках Ордіса зім'ятий й подертий. Обличчя чоловіка залишалося незворушним і спокійним, окрім хіба глузливої посмішки, однак його руки конвульсивно смикали пергамент.

— Припини! — наказав Найол. Він вирвав портрет з рук Ордіса й розгладив його, як міг. — У мене не так багато копій, аби ти міг їх рвати.

Більша частина малюнка розмазалася, на грудях юнака утворилась дірка, — однак обличчя якимось чином залишилося неушкодженим.

— Пробачте мені, великий лорде. — Ордіс низько вклонився, всміхаючись. — Ненавиджу Друзів Морока.

Найол уважно розглядав крейдяний портрет. *Ранд аль'Тор з Межиріччя.*

— Мабуть, мені слід скласти план щодо Межиріччя. Коли зійдуть сніги. Можливо.

— Як забажає великий лорд, — покійно сказав Ордіс.

Гримаса на обличчі Керридина відштовхувала всіх перехожих, які стрічалися йому в коридорах Фортеці, хоч насправду й без того мало хто прагнув компанії Випитувачів. Слуги, що поспішали виконати доручення, намагалися притиснутися до кам'яних стін, і навіть чоловіки із золотими аксельбантами на їхніх плащах, що свідчили про високий статус, завертали в бокові коридори, побачивши обличчя Керридина.

Чоловік смикнув двері у свою кімнату й гримнув ними за собою. Цього разу він не відчув звичної насолоди від чудових килимів з Тарабону і Тіру, розкішно вишитих червоним, золотим та синім; від фігурних дзеркал з Ілліана; від довгого, чудернацько різьбленого стола у центрі, вкритого позліткою. Майстер із Лугарда трудився над ним близько року. Зараз Керридин заледве помітив цей стіл.

— Шарбоне! — Це вперше слуга не з'явився на поклик. Мабуть, прибирав у кімнатах. — Спепели тебе Світло, Шарбоне! Куди ти подівся?

Краєчком ока він вловив порух і вже готовий був дати слугі прочуханки. Проте лють його пригасла, коли в'юнким рухом змії назустріч йому ступив мерддраал.

На вигляд це був статурний чоловік звичайного зросту; втім, на цьому схожість з людьми закінчувалася. Коли він ступав, його траурно-чорне вбрання разом із плащем майже не рухалось; воно лише робило його мертвотно-білу шкіру ще блідішою. Мерддраал був безокий, — і цей його безокий погляд пронизав Керридина холодом, як це завжди траплялося з тисячами інших.

— Що... — Керридин зупинився, щоби глитнути і відновити свій голос до нормального тону. — Що ви тут робите?

Його голос все ще тремтів.

Безкровні губи напівлюдка вигнулись у зміїній посмішці.

— Я з'являюся лише там, де панує тінь. — Його голос шелестів, як змія, що повзе по кушпелі. — Люблю тримати на оці тих, хто мені служить.

— Я слу...

Це було марно. Він насилу відірвав погляд від гладкого клаптя білого одутлого обличчя й відвернувся. Але, коли він повернувся спиною до мерддраала, дрож пройняла його до самих кісток. Дзеркало,

що висіло перед ним на стіні, все виразно показувало. Все, крім напівлюдка. Мерддраал був розмитою плямою. Однак дивитися на цю пляму все ж було легше, ніж у його безоке лице. Керридинів голос знову набув твердості.

— Я служу... — Він зупинився, усвідомивши, де знаходиться. У самому серці Фортеці Світла. Якби хтось почув хоч відгомін слів, які він хотів промовити, його одразу схопила б Рука Світла. Найнижчі за рангом Діти могли би звалити його на місці, зачувши такі слова. Однак поблизу нікого не було, крім мерддраала, і можливо, Шарбона. *Де подівся цей проклятий?* Йому було б легше переносити присутність напівлюдка з кимось іще, — навіть якщо свідка довелося б потім приборати. Все ж він тихо промовив:

— Я служу Великому володарю Темряви, як і ви. Ми заодно.

— Ну, якщо ти так бажаєш, — мерддраал зайшовся сміхом, який пронизав Керридина до кісток. — Але я б хотів знати, чому ти тут, а не в Елмотській рівнині?

— Мені... Я прибув сюди за наказом лорда капітана-командора.

Мерддраал зашипів.

— Слова твого капітана-командора — лайно. Тобі було наказано знайти і вбити людину на ім'я Ранд аль'Тор. Передусім. Понад усе! Чому ти не підкоряєшся?

Керридин глибоко вдихнув. Погляд на його спині, здавалося, різав плоть, наче холодна сталь ножа.

— Дещо... змінилося. У мене зараз менше повноважень, аніж раніше.

Різкий скрегіт змусив його повернути голову.

Мерддраал шкрябав щось на столі, і тонка дерев'яна стружка вилітала з-під його нігтів.

— Нічого не змінилося, людино. Ти запрягся служити Світлу, а потім дав нову обітницю. Її ти і повинен дотримуватися.

Керридин стежив за тим, як мерддраал псував відполіровану деревину, і до горла йому підкочувався клубок.

— Я не розумію. Чому раптом необхідно вбити його? Мені здавалося, Великий володар Темряви хоче скористатися ним.

— Ти мене допитуєш? Варто було би відрізати тобі язика. Це не твого розуму діло. Не намагайся зрозуміти нас. Твоє завдання —

коритися. Служити, як песик. Ти зрозумів *це*? Ходи на задніх лапках і корися господарю, собако.

Гнів узяв гору над страхом, і Керридин схопився за пояс, але меча там не було. Меч лежав у сусідній кімнаті, де він залишив його перед аудієнцією в Пейдрона Найола.

Мерддраал зреагував блискавично, швидше від гадюки. Крик Керридина застряг у горлі, коли рука мерддраала стисла його зап'ясток — так, що аж кістки затріщали, а руку зсудомило. Крик так і не пролунав, оскільки іншою рукою мерддраал схопив його за підборіддя й зімкнув щелепи. Спочатку від підлоги відірвалися п'ятки Керридина, а потім і пальці ніг. Булькаючи й бурмочучи, він звивався в ручищах мерддраала.

— Слухай уважно, людино. Ти якнайшвидше знайдеш того молодика і вб'єш. Не думай, що зможеш викрутитися. Тут є й інші ваші *діти*, які повідомлять мені, якщо ти спробуєш схитрувати. Я тебе захоочу. Якщо Ранд аль'Тор не буде мертвим за місяць, я схоплю когось із твоїх рідних: сина чи доньку, сестру чи дядька. Ти не дізнаєшся, кого саме, аж поки він, виючи, не помре. Якщо хлопчина проживе ще місяць, я знову заберу когось. І знов, і знов, і знов. А коли нікого з твоєї рідні вже не залишиться, а юнак ще житиме, я власноруч заберу тебе в Шайол Гул. — Він посміхнувся. — Ти помиратимеш роками, людо. Тепер ти зрозумів мене?

Керридин видав звук, схожий на схлип чи стогін. Йому здавалося, що його шия от-от зламається.

З гарчанням мерддраал кинув його у протилежний бік кімнати. Керридин гримнув об стіну і, приголомшений, долілиць сповз на килим. Він намагався відновити дихання.

— Ти зрозумів мене, чоловіче?

— Я... слухаю і корюся, — пробурмотів Керридин у килим.

Відповіді не було.

Він підняв голову, скривившись від болю в шиї. Кімната стояла порожнем. Згідно з легендами, напівлюдки скачуть на тінях, як на конях, — а коли сходять зі шляху, то зникають. Жоден мур — не перешкода для них. Керридину хотілося ридати. Він підвівся, проклинаючи пульсацію болю в зап'ястку.

Двері відчинилися, і до кімнати квапливо ввійшов Шарбон, тілистий чоловік з кошиком в руках. Він зупинився, втупившись у Керридина.

— Володарю, з вами все добре? Вибачте мою відсутність, володарю, — я ходив по фрукти для вас...

Своєю непошкодженою рукою Керридин вибив у слуги кошик, з якого викотилися на килим зморщені зимові яблука, і тильним боком долоні лягнув його по обличчю.

— Пробачте мені, володарю, — шепотів Шарбон.

— Принеси мені папір, перо й чорнила, — ревноу Керридин. — Швидше, бовдуре! Я повинен розіслати накази. — *Але які? Які накази?*

Поки Шарбон метушився, Керридин втупився поглядом в напис, надряпаний на столі. І здригнувся.

РОЗДІЛ 1. ОЧІКУВАННЯ

Обертається Колесо Часу, грядуть і минають Епохи, залишаючи по собі спомини, що стають легендами. Легенди блякнуть у пам'яті й перетворюються на міфи, а коли Епоха, що їх сотворила, повертається знову, про них уже й згадки розвіялися. В одній із таких Епох, яку дехто називає Третьою — Епосі, яка ще має настати і яка водночас давно проминула, в Імлистих горах здійнявся вітер. Вітер цей не був початком. В обертанні Колеса Часу нема ні початку, ні кінця. Проте одним із нескінченної вервечки початків цей вітер все ж таки був.

Вітер шумів у розлогих долинах, що здавалися блакитними від застиглого у повітрі ранкового туману. Подекуди клаптики вічнозелених дерев сусідили з пусткою, де невдовзі заврунеться трава і розів'ються польові квіти. Вітер стугонів над румовищами та понищеними, засипаними землею пам'ятниками, що разом з їхніми будівничими відійшли в небуття. Вітер, завиваючи, проносився перевалами, пошарпаними ущелинами поміж встеленими вічними снігами вершинами. Набубнявілі хмари чіплялися за вершечки засніжених гір, і тоді їхня білина зливалася в цілісне полотно.

У низинах зима вже минула — чи поступово втрачала свою владу; натомість тут, на висотах, вона ще панувала, вкриваючи гірські схили білою клаптиковою ковдрою. Тільки вічнозелені дерева хизувалися

своїм листям та голками, — інші зарості були голі-голісінькі, а їхнє гілля, коричневе та сіре, мерехтіло на тлі скель та промерзлої землі. Довкола стояла тиша; лише вітровій гуляв понад снігами та скелями. Здавалося, вся земля чогось очікує. Чогось, що її оживить.

Сидячи на коні в зарослях миртів і сосен, Перрин Айбара затремтів і якомога щільніше закутався у свій хутрянний плащ, — наскільки це було можливо з великим луком в одній руці та громіздкою сокирою-півмісяцем на паску. Це була хороша сокира з холодної сталі; у той день, коли майстер Лугган викував її, Перрин допомагав йому, вправляючись з міхами. Вітер шарпнув плащ, стягнув каптур з його голови, пригладив неслухняні кучері — й водночас пронизав його наскрізь; Перрин ворушив пальцями ніг, щоби зігріти стопи, і совався на високому сідлі, однак думав він не про холод. Дивлячись на п'ятьох своїх супутників, хлопець цікавився, чи думають вони про те ж, що і він. Їх відправили сюди не для очікування, а для чогось більш значущого.

Кінь Перрина, Ходак, задер голову й відступив. Буланій отримав таке прізвисько за свої прудкі ноги, але зараз, схоже, він відчував роздратування й нетерплячість вершника.

Я втомився від цього очікування, цього постійного висиджування, — поки Морейн тримає нас тут, немов у лежачках. Снопели вас Світло, Айз Седай! Коли вже це скінчиться?

Мимоволі Перрин глибоко зітхнув. У повітрі відчувався запах коней, а ще — людей і людського поту. Тільки-но повз дерева проскочив гнаний страхом заєць, і лисиці, що мчала за ним, знову не вдалося його вполювати. Усвідомивши, що він робить, Перрин стрепенувся. *При такому вітрі може й носа закласти.* Здається, він хотів цього. *І я не дозволив би Морейн лікувати мене.*

Якась думка на самому споді пам'яті непокоїла його, але він ховав її ще глибше. Юнак вирішив нічого не казати про це своїм супутникам.

П'ятеро чоловіків чекали в сідлах з луками наготові, — і вдивлялися то в небо, то в лише де-не-де порослі деревами схили внизу. Вершники видавалися безтурботними, попри вітер, що майорів їхніми плащами, немов знаменами. У кожного чоловіка з-за плечей виглядав дворучний меч, просунутий крізь розріз у плащі. Від їхніх бритих голів з оселедчиками на тім'ї Перрину ставало ще зимніше.

Для них ця погода була вже весняною. Їхню твердість викували в найсуворішій кузні, про яку Перрин міг лише здогадуватися. Це були шайнарці з Порубіжних земель біля Великого Гнилолісся, де набіги тралоків могли трапитися будь-якої ночі; там, де навіть торговець чи фермер мусив братися за меч чи лук. А ці люди були не фермерами, а воїнами — чи не з пелюшок.

Інколи Перрина дивувало, що вони уважно його слухають й виконують усі команди. Так, ніби він посідає особливе становище, має якесь таємне, неприступне їм знання. *Можливо, вони просто мої друзі*, іронічно подумав він. Ці п'ятеро не були вищими чи кремезнішими від нього — роки праці підмайстром коваля зробили його руки та плечі такими дужими, що він вирізнявся з-поміж більшості чоловіків. Проте хлопцю доводилося щодня голитися, аби припинити кепкування шайнарців з його юності. Дружні жарти, — та все ж жарти. Тож і зараз він не хотів, щоб його дивне передчуття взяли на кпини.

Здригнувшись, Перрин нагадав собі, що також повинен пильнувати. Переверивши стрілу, накладену на тятиву лука, він подивився вниз, у долину. Вона простягалася на захід, розширюючись у даліні, та біліла широкими нерівними острівцями снігу — останніми слідами зими. Більшість поодиноких дерев дряпали небо своїми все ще безлистими зимовими гілками, але траплялися й вічнозелені — сосни та мирт, ялиці та гірські падуби, навіть кілька високих листяних дерев, котрі стояли на схилах та в ярах долин і кидали свою тінь для тих, хто вмів нею скористатися. Але ніхто не опинився би там без особливої на те потреби. Копальні були розташовані далеко на півдні — чи ще далі на півночі; більшість людей вірили, що в Імлистих горах їх підстерігає нещастя, тож опинялися там лише за граничної потреби. Очі Перрина світилися золотавим відблиском.

Неспокій переріс у дріж. *Ні!*

Перрин міг вгамувати тремтіння, але тривога від очікування не вщухала. Так, наче він балансував на межі. Перрин замислився про те, чи є щось небезпечне на схилах, що їх оточували. Мабуть, існував спосіб перевірити це. У таких місцях, де рідко з'являлися люди, завжди мешкали вовки. Він відігнав цю думку, перш ніж вона засіла в його голові.

Краще міркуватиму далі. Ліпше, ніж це.

Його спільників було небагато, але шайнарці мали своїх розвідників. Якби біля них щось було, вони вже дізнались би про це.

Це моя ковальня. Я піклуватимуся про неї, — а вони хай дбають про свою.

Перрин бачив далі, ніж інші, — тож першим спостеріг вершника, що прямував з боку Тарабону. Навіть для нього той був лише яскравою цяточкою верхи на коні, що рухалася звивистою дорогою між деревами, то з'являючись, то зникаючи. *Рябий кінь, подумав, і як вчасно!* Тільки-но він відкрив рота, аби сказати, що попереду вершниця — попередні верхівці теж були жінками, — як Масима вигукнув, наче прокляття:

— Крук!

Перрин підняв голову. Не вище від ста метрів над ними кружляв великий чорний птах. Він, мабуть, вишукував якусь дохлятину на снігу чи якусь дрібноту, однак Перрин не міг цього допустити. Здавалося, крук їх не помітив, але вершниця ось-ось опиниться в полі його зору. Щойно Перрин помітив крука, як одним вправним рухом він підняв лук, натягнув тятиву — оперення біля щоки, якраз біля вуха — і відпустив. Юнак почув свист тятиви, — але вся його увага була зосереджена на крукові.

Коли стріла пронизала птаха, дощ із чорних, як сама ніч, пір'їн посипався на Перрина, — і водночас ще дві стріли майнули в тому місці, де щойно був крук. Шайнарці з натягненими луками шукали в небі його супутників.

— Чи не ніс він звісток, — тихо сказав Перрин, — і чи не бачив... той... Те, що бачив крук.

Юнак говорив сам до себе, — однак Раґан, наймолодший із шайнарців, хоч і на десять років старший від Перрина, приклав одну зі своїх стріл до короткого лука й мовив:

— Його послано, аби доповісти щось. Найімовірніше, напівлюдку.

У Порубіжних землях ніхто не вважав круків звичайними птахами, — тож за них навіть давали винагороду.

— Світло, якби Отруйник Сердець бачив усе, що бачать круки, — ми всі були би мертві, іще не досягши гір.

Голос Раґана був абсолютно спокійним, — що було цілком звичайною справою, коли йшлося про шайнарських воїнів.

Перрин здригнувся, але не від холоду, — потилицею він відчув поклик смерті. Отруйник Сердець. Його називали по-різному: Згубник Душ чи Отруйник Сердець, Лорд Домовини чи Пастир Ночі, а найчастіше — Батьком Брехні та Мороком. І усе — задля того, щоб уникнути справжнього імені, яке могло прикликати його. Зазвичай Морок у містах використовував круків, як і пацюків. Перрин витягнув широку стрілу зі свого сагайдака на ремені, який врівноважував сокиру на іншому боці.

— Та вона як булава, — захоплено мовив Раґан, розглядаючи стрілу, — тільки для стрільби. Не хотів би я побачити, що вона зробить із людиною в обладунках.

Шайнарці були в звичайних каптанах поверх тонкої кольчуги, але задля битви вони надягали обладунки на себе і свого коня.

— Надто довга для стрільби верхи, — пробурчав Масима. Трикутний шрам на його темній щоці ще більше вигнув його презирливу посмішку. — Добра кіраса зупинить дюжину стріл, якщо не стрілятимуть зблизька; а якщо перший постріл буде невдалим, ворог випустить тобі тельбухи.

— Твоя правда, Масимо. — Небо залишалось чистим, тож Раґан відчув себе вільнішим. Крук, певне, був один. — Із цим луком з Межиріччя — готовий закластись, — тобі не потрібно підходити так близько.

Масима розтулив рота, щоби відповісти.

— Ви двоє, прикусіть свої довбані язики! — рявкнув Уно. Довгий шрам на лівому боці голови й відсутність одного ока робили вираз його обличчя значно лютішим, навіть як на шайнарця. Восени по дорозі в гори він придбав розфарбовану пов'язку, і тепер похмуре вогненно-червоне око, намальоване на ній, лише посилювало моторошне відчуття від його погляду. — Якщо ви своїми клятими мізками не можете зосередитися на довбаному завданні, подивимось: можливо, додаткове чергування у нічній варті втихомирить вас.

Раґан і Масима притихли під його поглядом. Він востаннє блиснув на них гнівним оком, однак тільки-но звернувся до Перрина, як його роздратування щезло.

— Ти щось бачиш?

Його тон був різкішим, аніж той, який він міг би дозволити собі з командиром, призначеним шайнарським королем чи володарем Фал Дари. Та все ж у ньому звучала готовність виконати будь-який наказ Перрина.

Шайнарці знали про його гострий зір, але, схоже, не надавали значення цьому факту, — так, мовби йшлося просто про колір очей. Вони майже нічого не знали про життя юнака, але прийняли його таким, яким він був. Яким, як вони гадали, він був. Здавалося, вони схвалювали все і всіх. Казали, що світ змінюється. Все обертається на колесах випадку й змін. Якщо чоловік має небачений досі колір очей, то яке це зараз має значення?

— Вона наближається, — мовив Перрин. — Ти вже можеш її розгледіти. Ось там.

Він показав напрямом, і Уно нахилився вперед, примруживши єдине око. Врешті він непевно кивнув.

— Там щось в біса рухається.

Кілька інших чоловіків щось пробурмотіли й закивали. Уно зиркнув на них, і вони продовжили оглядати небо й гори.

Раптом Перрин зрозумів, що означають яскраві кольори на вершниці. З-під її вогнисто-червоного плаща виглядала барвиста зелена спідниця.

— Жінка з Мандрівного народу, — сказав юнак здивовано.

Ніхто інший не став би охоче носити до такої міри яскравий, строкатий одяг.

Жінки, яких вони зустрічали на шляху і яких проводили глибше у гори, були дуже різними: жебрачка в дранті, що продиралась крізь хурделицю; крамарка, що вела вервечку в'ючних коней; дама в шовках і тонкому хутрі, що гарцювала в сідлі, вишитому золотом, із віжками, прикрашеними червоними китицями. Жебрачці вони дали набитий сріблом капшук. Перрину здавалося, що забагато вони всипали туди срібла, — аж доки дама не вручила їм ще більший капшук, тільки вже із золотом, за надану допомогу. Жінки були різного статусу й знатності — самотні, з Тарабону, Гелдану і навіть Амадиції. Але зустріти одну з туатга'анів він ніяк не очікував.

— Клята бляхарка? — вигукнув Уно. Інші були здивовані не менше.

Раган похитав головою, і оселедчик на його маківці хилитнувся.

— Таке неможливо, — щоби бляхарка брала в цьому участь. Або це не вона, — або це не та, на кого ми чекаємо.

— Бляхарі, — забурчав Масима, — боягузливий непотріб.

Око Уно звузилося так, що почало нагадувати отвір на ковадлі; вкупі з червоним оком на пов'язці вигляд він тепер мав зарізяцький.

— Кажеш, боягузливий? — тихо спитав Уно. — Якби ти був жінкою, чи зважився би ти скакати тут самотою — і без зброї?

Ні в кого не виникло сумнівів у тому, що вона беззбройна, — якщо вона дійсно з туалга'анів. Масима мовчав, але шрам на його щоці витягнувся і зблід.

— Не зважився би, спопели мене Світло, — відповів Раган. — І щоб я згорів, — ти теж не зміг би, Масимо.

Чоловік розправив плащ і почав вдавати, що вдивляється в небо.

Уно пирхнув і пробурмотів:

— Світло надіслало цю кляту падальницю вештатися тут самотою.

Кудлата ряба кобила з білими плямами повільно петляла назустріч, обираючи чисті від снігу ділянки поміж великих заметів. Раптом строкато вбрана жінка зупинила коня і почала розглядати щось на землі. Відтак вона сильніше натягнула каптур і пустила свою кобилу підтюпцем.

Крук, подумав Перрин. Годі дивитися на птаха, — прямуй сюди, жінко. Можливо, ти везеш звістку, котра врешті визволить нас звідси. Якщо Морейн має намір відпустити нас до весни. Щоб вона згоріла! Якусь мить він обмірковував, кого стосувалась остання його фраза — Айз Седай чи бляхарки, яка, схоже, нікуди не поспішала.

Якщо вона не зійде зі свого шляху, то промине їхню засідку за добрих тридцять кроків від них. Її погляд був прикутий до дороги, і ніщо не свідчило про те, що вона їх помітила.

Перрин пришпорив свого жеребця; Ходак стрибнув уперед, розкидаючи копитами сріблястий сніг. Позаду нього Уно тихо скомандував:

— *Уперед!*

Ходак вже був на півшляху до жінки, яка тільки тепер помітила вершників і різко смикнула за віжки, щоб зупинити кобилу. Вона спостерігала за тим, як ті шикувалися півколом, центром якого була вона. Яскравий синій візерунок, відомий як «тіренський лабіринт», ще

більше увиразнював її вогненний плащ. Жінка була вже немолода — волосся, що вибілося з-під каптура, рясно посріблила сивина — але її обличчя залишалось гладеньким, якщо не брати до уваги кількох зморщок, котрі з'явилися від вигляду зброї. Навіть якщо її й злякала ця зустріч з озброєними чоловіками посеред гірської глушини, її переляк не давався взнаки. Її руки розслаблено лежали на передній луці зношеного, але доглянутого сідла. У повітрі не відчувалося запаху страху.

Припини! наказав собі Перрин. Він пом'якшив тон свого голосу, щоби не налякати жінку:

— Моє ім'я Перрин, шановна майстрине. Якщо вам потрібна допомога, я зроблю все, що в моїх силах. Якщо ж ні, — то йдіть зі Світлом. Однак якщо туатга'ани не змінили своїх маршрутів, то ви опинились далеченько від них.

Перш ніж відповісти, вона якусь мить поглядом вивчала мандрівників. Її темні очі дивилися м'яко, що було характерно для Мандрівного народу.

— Я шукаю... жінку.

Пауза була короткою, але вагомою. Вона шукала не будь-яку жінку, а Айз Седай.

— Ви знаєте її ім'я, шановна майстрине? — запитав Перрин. За останні кілька місяців він стільки разів проговорював цей діалог, що вже не потребував відповіді — але залізо потрібно змащувати, щоби воно не заіржавіло.

— Її звати... Інколи її називають Морейн. А моє ім'я Лея.

Перрин кивнув.

— Ми відведемо вас до неї, майстрине Лее. У нас є вогнище, що зігріє, і гарячий харч, якщо пощастить. — Однак Перрин не одразу підняв віжки. — Як ви нас знайшли? — Він запитував про це щоразу, коли Морейн відправляла його в якесь конкретне місце чекати на жінку, котра мала там з'явитися. Відповідь завжди була та сама, — але він не міг не запитати.

Лея знизала плечима й невпевнено відповіла:

— Я... знала, що, якщо йтиму цим шляхом, хтось знайде мене і проведе до неї. Я... просто... знала. У мене є новини для неї.

Перрин не поцікавився, які новини. Жінки передавали інформацію особисто Морейн.

Айз Седай повідомляють нам лише те, що вважають за потрібне.

Юнак замислився. Айз Седай ніколи не брешуть, — однак їхня правда не завжди є тією, про яку ти думаєш. *Запізно для побоювань. Чи не так?*

— Сюди, майстрине Леє, — сказав він, вказуючи на гору.

Шайнарці на чолі з Уно рушили за ними, коли вони почали підійматися. Прикордонники і далі розглядали небо, як і землю, а останні двоє пильнували дорогу. Впродовж їхньої подорожі панувала тиша, яку порушував лише хрускіт снігової кірки під кінськими копитами та гуркіт каміння на безсніжних ділянках. Подеколи Лея кидала погляд на Перрина — на його лук, сокиру та обличчя, — але продовжувала мовчати. Юнак почувався незатишно під пильним поглядом жінки й уникав її очей. Він завжди намагався ховати від незнайомців свої очі.

Зрештою Перрин сказав:

— Дивно мені зустріти тут когось з Мандрівного народу.

— Злу можна протистояти і без насильства.

Жінка сказала це просто, наче озвучила очевидну істину. Перрин понуро хмикнув — і одразу ж пробурмотів, неначе просив вибачення:

— Якби ж так було, як ви кажете.

— Насильство завдає шкоди як виконавцю, так і жертві, — спокійно мовила Лея. — Саме тому ми уникаємо тих, хто замислив заподіяти нам зло. Заради нашої безпеки, — але також задля того, щоб не нашкодити зловмисникам. Якщо ми застосовуємо проти зла насильство, то уподібнюємося тому, проти чого боремося. З Тінню ми воюємо лише силою нашої віри.

Перрин не зміг стриматися, щоб не пирхнути.

— Майстрине, я сподіваюся, вам ніколи не доведеться битися з траллоками силою своєї віри. Адже ви й оком не встигнете змигнути, як сила їхніх мечів зітне вам голову.

— Краще померти, аніж... — почала вона, але лють Перрина взяла над ним гору і він перервав її. Лють через те, що Лея нічого не помічає. Через те, що вона справді краще помре, аніж заподіє комусь шкоду, — навіть комусь лихому.

— Якщо ви втечете, вони вполюють вас, уб'ють і з'їдять ваше мертве тіло. Або ще живе. Байдуже, — адже зло перемогло, а вас нема поміж живих. А ще є люди, такі ж немилосердні, як усілякі потвори. Друзі Морока й інші. Причому цих інших значно більше, ніж я вважав ще рік тому. Або якщо білоплащник вирішить, що ви, бляхарі, не підкоряєтеся Світлу, — побачимо, скільки ви проживете завдяки силі своєї віри.

Лея кинула на воїна проникливий погляд:

— Утім, ви нещасливі, хоч й озброєні з голови до ніг.

Звідки вона це знає? Він роздратовано похитав головою, майнувши розтріпанним волоссям.

— Творець придумав цей світ, — пробурмотів Перрин, — а не я. Я лише мушу достойно прожити свої дні у світі, що нам даний.

— Які безрадісні думки в такі роки! — м'яко промовила Лея. — І чому так похмуро?

— Я маю пильнувати, а не балакати, — різко відрубав Перрин. — Гадаю, ви мені не подякуєте, якщо ми загубимось.

Він поклав край усім розмовам, пришпоривши свого коня, але потилицею відчував погляд тієї жінки. *Похмуро? Я не похмурий, просто... Світло, я не знаю. Має бути кращий спосіб, от і все.* Неприємне поколювання знову повернулося, але, намагаючись ігнорувати погляд Леї, він ігнорував і його.

Зі схилу гори вони спустилися до лісистій місцевості і перетнули на конях широкий потік із крижаною водою. Вдалині височіли дві фігури, немовби витесані зі скелі. Перрину вони видалися схожими на чоловіка і жінку, — щоправда, тривалі вітри й дощі вже стерли цю подібність. Навіть Морейн не могла точно сказати, хто це й коли їх витесали.

Люмпени й дрібна форель виблискували у прозорій воді, кидаючись врізнобіч від кінських копит. Олень відволікся від скубання трави і завмер, коли побачив групку вершників, що йшли вбрід, — а за мить уже дременув подалі, до лісу. А неподалік, розчарована через втрачену здобич, підвелася рись, розфарбована сірими смужками та чорними плямами. Певний час вона також дивилася на коней, а потім гайнула за оленем, — лише хвіст ще якийсь час виднівся. Однак в цей час у горах вирувало ще мало життя. Їм трапилась лише дрібка пташок, що

відпочивали на гіллі чи кублилися на відталій землі. Решта живих створінь повернеться на висоту лише за кілька тижнів; іще не тепер. Навіть круків вони більше не бачили.

Уже вечоріло, коли Перрин повів свій загін між двома крутими схилами гір, засніжені верхівки яких завжди огортали хмари, — і попрямував до потічка, що плюскотів по сірих каменяках, утворюючи каскад. Десь на гілці защебетала пташка, а інша озвалася до неї.

Перрин усміхнувся. Сині в'юрки. Пташки Порубіжних земель. Ніхто не міг проїхати тут непоміченим. Він потер носа й навіть не глянув на дерево, на якому співала перша «пташка».

Шлях став вужчим, і зараз вони продирались крізь низькорослий мирт, повз кілька скоцюрблених дубів. Стежина, що вела уздовж потічка, повужчала настільки, що на ній уміщався лиш один вершник, а через сам струмок спокійно могла переступити більш-менш довгонога людина.

Позаду Перрин чув бурмотіння Леї, яка говорила щось до себе. Коли він озирнувся, жінка схвильовано оглядала схили гір. Поодинокі дерева непевно нависали над ними. Те, що вони не падають, здавалося дивом. Шайнарці їхали неквапно, геть розслаблено.

Несподівано перед вершниками відкрилась глибока овальна западина між горами; її схили були доволі стрімкими, але не такими обривистими, як ті, що були обабіч їхнього проходу. Потік починався в маленькому джерелі далеко попереду. Гострий погляд Перрина вгледів ліворуч на гілках дуба чоловіка з шайнарським оселедчиком. Якби замість синього в'юрка щебетала червонокрила сойка, дозорець зараз був би не один, — а їхній шлях став би значно важчим. Жменька чоловіків могла втримати цей прохід від цілого загону. Якби військо з'явилося, у них не було б вибору.

На схилах западини між деревами стояли брусовані хати, — на перший погляд, зовсім непримітні; тож їхні мешканці, що розмістилися в центрі біля вогнищ, де готувалась їжа, видавалися радше волоцюгами. Їх було близько дюжини. І, наскільки знав Перрин, їх узагалі десь стільки і було. Дехто з них озирнувся на поцокування кінських копит; хтось привітно помахав рукою. Повітря тут просочилось запахами людей, коней, їжі та дров. Поряд на жердині

звисало довге біле знамено. Дебела постать, чи не вдвічі вища від будь-кого з присутніх, сиділа на колоді, повністю занурена в книжку, що здавалася крихітною у величезних ручиськах. Здорованя не відволік навіть вигук єдиної присутньої там особи без оселедчика.

— То ти знайшов її? А я вже думала, що цього разу ти не повернешся.

Це був голос молодої жінки, — тільки вбрана вона була у чоловічий каптан і бриджі, а її волосся було коротко обтяти.

Порив вітру увірвався в западину, здійняв плащі та розгорнув знамено на всю довжину. Здавалося, що істота, зображена на ньому, засідлала вітер. Чотириногий змії, вкритий золотою та багряною лускою, з блискучо-жовтою гривною, мов у лева, а на кожній нозі — по п'ять золотих кігтів. Знамено з легенди. Більшість не знали, кому воно належить, — а якби дізналися, то їх охопив би жах.

Прямуючи до нижньої частини западини, Перрин змахнув рукою, наче обводячи її всю:

— Ласкаво прошу до табору Відродженого Дракона, Лее.

РОЗДІЛ 2. САЇДІН

Т уатга'анка спокійно роздивлялась знамено, що знову спустилось, — а потім її увагу привернули ті, що зібралися біля вогнища. Особливо та постать з книжкою в руках, — у півтора раза вища за Перрина та вдвічі за нього ширша.

— З вами огір? Не очікувала... — Лея похитала головою. — То де ж Морейн Седай? — Схоже, Драконове знамено зовсім її не бентежило.

Перрин вказав рукою на недоладну хижку, що стояла віддалік, майже наприкінці западини. Стіни та двосхилий дах із необтесаних колод робили споруду громіздкою, проте не просторою. Вона була трохи більшою за хижку, — тож насправді її можна було б назвати й хатиною.

— Морейн живе там. Разом з Ланом. Це її Охоронець. Може, вип'єте чогось гарячого...

— Ні. Мені потрібно поговорити з Морейн.

Це не здивувало юнака. Усі жінки, що приходили до Морейн, бажали говорити з нею негайно — і наодинці. Новини, котрі вони приносили, не завжди були важливими, — але жінки рвалися до Морейн з ентузіазмом мисливця, який полював на останнього в світі кролика для своєї геть охлялої від голоду сім'ї. Так само і та, замерзла жінка-жебракка, що відмовилася від ковдри і миски гарячого варива, босоніж по снігу потупцювала до будиночка Морейн.

Лея вислизнула з сідла й передала повіддя Перрину.

— Простежите, щоб вона була сита? — Вона погладила ніс своєї рябої кобили. — Піеса не звикла возити мене такими нетрями.

— Корму обмаль, — відповів Перрин, — але ми принесемо все, що у нас є.

Лея мовчки кивнула і, підбираючи поділ яскраво-зеленої спідниці, поспішила до хатини вгору по схилу; її червоний плащ, вишитий синім, колихався позаду.

Перрин спішився й обмінявся кількома словами з чоловіками, які покинули вогнище, аби забрати в нього коней. Юнак віддав свій лук чоловіку, що взяв у нього Ходака. Ні, крім крука, вони бачили лише

гори й туалта'анку. Так, птаха вони вбили. Ні, вона нічого не розповіла про те, що відбувається за межами гір. Ні, він не має жодного уявлення, коли вони вирушать звідси.

І чи вирушать колись, додав подумки. Морейн тримала їх тут усю зиму. Шайнарці не сприймали її слова як накази, — тим паче тут, — але Перрин знав, що Айз Седай завжди якимось чином отримує своє. А особливо Морейн.

Коли вершники відвели коней до халупи, що слугувала стайнею, вони пішли грітись. Перрин відкинув поли плаща за спину й вдячно простягнув руки до полум'я. Великий казан, зроблений, схоже, в Бейрлоні, парував такими запахами, що Перрин відчув, як рот наповнюється слиною. У когось сьогодні врожайний день, — адже поруч на вогні пеклися округлі коренеплоди, за ароматом віддалено нагадуючи смажену ріпу. Юнак зморщив носа і зосередився на рагу у своїй мисці. Він зараз душу продав би за шматочок м'яса.

Дівчина в чоловічому вбранні стежила за Леєю, аж поки та не зникла в хатині Морейн.

— І що ти побачила, Мін? — запитав Перрин.

Вона стала навпроти нього, заклопотано кліпаючи очима. Він так і не дотумкав, чому вона вподобала штани, а не спідницю. Його дивувало, як хтось може бачити в ній вродливого молодика, а не чарівну дівчину. Можливо, через те, що він дуже добре її знав.

— Бляхарка скоро помре, — сказала вона тихо, зиркаючи на людей біля багаття. Ніхто не стояв достатньо близько для того, щоб її почути.

Він залишався нерухомим, згадуючи ніжне обличчя Леї. *О Світло! Бляхарі ж нікому не чинять зла.* Його обдало морозом. *А щоб я згорів, — і навіщо я запитав?* Навіть ті кілька Айз Седай, які знали про дар Мін, не могли пояснити його. Час від часу Мін бачила образи й ореоли навколо людей, — а інколи навіть могла їх тлумачити.

До багаття підійшов Масуто, щоби помішати рагу довгою дерев'яною ложкою. Шайнарець уважно оглянув їх, потім приклав пальця до довгого носа й широко всміхнувся.

— Кров та попіл! — пробурмотіла Мін. — Це ж він, мабуть, подумав, що ми тут воркуємо біля багаття.

— Ти впевнена? — запитав Перрин.

Дівчина здивовано глянула на нього, тож він поспіхом додав:

— Про Лею.

— Її так звать? Краще б я не бачила. Завжди важко знати — й не мати змоги допомогти... Перрине, я бачила, як її заплямоване кров'ю обличчя з невидючими очима зринає над плечима жінки. Ніколи ще образ не був до такої міри чітким. — Дівчина здригнулась і швидко потерла руки. — Я би воліла бачити більше радісних видив. Але, здається, вся радість десь завіялась.

Юнак помислив було про те, щоби застерегти Лею, — але передумав. Все погане та хороше, що Мін бачила, завжди справджувалося. Якщо дівчина була впевнена, то так воно й станеться.

— Кров на її обличчі, — пробурмотів він. — Це означає, що її вб'ють?

Він стрепенувся від того, що сказав це так легко. *Але що я можу зробити? Якщо я розповім Леї, якщо переконаю її в правдивості, вона проживе залишок днів у страху, — і це нічого не змінить.*

Мін ледь помітно кивнула Перрину.

Якщо її вб'ють, це може означати напад на табір. Але розвідники щодня оглядають територію, а варта чергує день і ніч. І Морейн, за її словами, стереже табір; ні один посланець Морока не знайде їх, хіба що випадково наткнеться. Він подумав про вовків. *Ні!* Розвідники знайдуть все і всіх, хто тільки наблизиться до табору.

— Шлях до її народу дуже довгий, — промовив він незрозуміло до кого. — Бляхарі не поїхали б зі своїми фургонами далі передгір'я. В дорозі будь-що може трапитися.

Мін сумно похитала головою.

— Нас надто мало, — ми не можемо надати їй навіть одного охоронця. Навіть якщо це допомогло б.

Мін розповідала йому, що вже намагалася попереджати людей про лихі речі, котрі бачила у своїх видіннях. Десь у шість чи сім років, коли вона зрозуміла, що бачить те, чого не бачать інші. Більше дівчина не сказала нічого, але для нього було очевидним те, що її застереження лише погіршували справу, — якщо їй узагалі вірили. Потрібно було трохи часу, щоб повірити в правдивість видінь Мін, допоки саме життя не підтвердить їхню слушність.

— Коли? — запитав він. Промовлене слово було важке й холодне, як загартована сталь. *Я не можу допомогти Леї, — але, можливо, з'ясую,*

чи хтось збирається на нас напасти.

Тільки-но він вимовив «коли», Мін розвела руками. Вона говорила стримано.

— Це не так працює. Я не знаю коли. Якщо я можу розтлумачити видіння, то знаю лише, що воно справдиться. Ти не розумієш. Видіння не приходять, коли я цього забажаю. Вони просто з'являються, — й інколи я можу зрозуміти, про що йдеться. Лише трохи. Децицію. Так усе й відбувається.

Перрин хотів сказати щось підбадьорливе, але слова Мін лилися суцільним потоком:

— Я можу бачити якісь речі сьогодні, а завтра ні — чи навпаки. Зазвичай я нічого не бачу навколо людей. Тільки Айз Седай завжди мають образи довкола себе, і ще — Охоронці, але їх значно важче розшифрувати, ніж будь-які інші. — Вона краєм ока уважно глянула на Перрина. — Дехто теж завжди оточений символами.

— Не смій розповідати, що бачиш у мене, — різко гаркнув юнак, низавши дебелими плечима. Ще в дитинстві він збагнув, що значно більший від інших, тож ненавмисне може зашкодити комусь своєю силою. Тому навчився бути уважним та обережним, — і шкодував про свій гнів, коли його не вдавалося загнuzдати. — Пробач, Мін. Я не повинен був гарчати на тебе. Не хотів тебе образити.

Дівчина здивовано подивилася на нього:

— Ти не образив мене. На щастя, лише декотрі хочуть знати, що я бачу. Світло свідок, — я б теж не захотіла, щоби хтось узявся розтлумачувати побачені довкола мене знаки.

Навіть Айз Седай не знали нікого, хто мав такий дар, як у Мін. «Даром» його називали всі, окрім дівчини.

— Я просто хотів якось допомогти Леї. Я не можу сидіти склавши руки, коли знаю про майбутнє лихо — і не здатен йому перешкодити.

— Дивно, — м'яко сказала Мін, — схоже, ти дуже переживаєш через туалта'анів. Вони абсолютно мирні, а я завжди бачу насильство біля...

Він відвернувся, тож дівчина різко обірвала свої слова.

— Туатта'ани? — пролунав розкотистий голос, схожий на гудіння величезного джмеля. — А що з ними? — огір приєднався до їхньої компанії біля вогнища, заклавши місце в книжці своїм пальцем, що був завбільшки з велику сосиску. У другій руці він тримав люльку

з тютюном, з якої цівкою вився дим. Його темно-коричневий каптан з високим коміром був застібнутий під саме горло, а низ вбрання ширшав на колінах, закриваючи чоботи із загнутими халявами. Перрин навстоячки ледь сягав йому до грудей.

Обличчя Лояла багато кого лякало: у нього був чималенький ніс, схожий на свинячу рийку, та широкий рот. Очі велетня нагадували два блюдця, а густі брови, схожі на вуса, спадали майже до щік; при цьому з густої шевелюри стирчали вуха з китичками. Ті, хто ніколи не бачив огіра, вважали, що він — траллок, хоча і траллоки, й огіри були для більшості істотами з легенд.

Широка усмішка Лояла зникла, і він лише кліпнув очима, коли зрозумів, що перервав їх. Перрина дивувало, що хтось досі може боятися огіра. Хоча деякі давні історії змальовували їх жорстокими й неблаганними ворогами, він у це не вірив. Огір нікому не був ворогом.

Мін розповіла Лоялу про приїзд Леї, але змовчала про свої видіння. Зазвичай дівчина й не ділилась цим з іншими, — особливо якщо образи віщували біду.

— Адже ти уявляєш, як я почуваюся, Лояле, — зауважила вона, — затиснутою поміж Айз Седай та цими двома з Межиріччя.

Лоял щось невиразно буркнув, — але Мін, схоже, сприйняла це в якості схвалення.

— Так, — мовила вона із запалом. — Жила я собі в Бейрлоні, як хотіла, коли раптом схопили мене за комір і викинули Світло знає куди. Може, я і так би там опинилась. Моє життя не належало мені, відколи я зустріла Морейн і цих двох фермерів з Межиріччя. — Вона ковзнула поглядом по обличчю Перрина й скривила губи в посмішці: — Усе, чого я бажала, — це просто жити, як собі хочу, кохати чоловіка, якого оберу... — Її щоки враз почервоніли, і дівчина пирхнула. — Я хотіла сказати, що немає нічого поганого в бажанні жити без усіх цих потрясінь.

— *Та'верен*, — почав було Лоял. Перрин намагався його зупинити, але огіра не те що зупинити, навіть перервати було неможливо, коли той чимось захоплювався. Навіть за огірськими мірками Лоял був надто запальний. Він запхнув книжку в кишеню й продовжив говорити, жестикулюючи рукою з люлькою: — Усі ми, — життя

кожного з нас, — впливає на життя інших, Мін. Колесо Часу влітає нас у Візерунок, де наша життєва нить тягне і посмикує ниті, що оточують її. *Та'верени* — це та сама життєва нить, тільки значно потужніша. Вони притягують увесь Візерунок, принаймні на деякий час, змушуючи його формуватися довкола них. Що ближче ти до *та'верена*, то більше піддаєшся його впливу. Кажуть, що всі, хто перебував в одній кімнаті з Артуром Яструбине Крило, могли відчутти, як змінюється Візерунок. Не знаю, до якої міри це правда, — але так написано в книзі. Звісно, це працює в обидва боки. Нить *та'веренів* сплетена тугіше, аніж наша, тому в них ще менше свободи.

Перрин скривився. *Надто обмаль тих, хто справді має вплив!*

Мін похитала головою:

— Я лише хотіла б, щоби вони не були... цими клятими *та'веренами* увесь час. *Та'верени* тягнуть в один бік, Айз Седай вплутуються з іншого боку. Що тут може вдіяти жінка?

Лоял знизав плечима:

— Небагато, гадаю, — поки вона поруч з *та'вереном*.

— Наче у мене був вибір, — пробурмотіла Мін.

— Тобі дуже пощастило — чи не пощастило, залежно від того, як ти на це дивишся, — зустріти одразу трьох *та'веренів* — Ранда, Мета і Перрина. Мені здається, що це тобі дуже поталанило — якщо й не товаришувати, то хоча б знати їх особисто. Гадаю, я би навіть... — огір сором'язливо глянув на співрозмовників, і його вуха смикнулись: — Пообіцяйте, що не сміятиметесь. Гадаю, я міг би написати книжку про це. Я вже й деякі начерки зробив.

Мін по-дружньому всміхнулася, і вуха Лояла знову настовбурчились.

— Це чудово, Лояле, — мовила дівчина. — Просто інколи здається, ніби таке відчуття, наче ці *та'верени* смикають нас, немов маріонеток.

— Я не просив цього, — вибухнув Перрин. — Не просив.

Мін пропустила його слова повз вуха.

— Ось що з тобою сталося, Лояле? Це тому ти мандруєш з Морейн? Наскільки мені відомо, огіри ніколи не покидають своїх *стеддінгів*. Хтось із цих *та'веренів* потягнув тебе за собою?

Лоял почав розглядати свою люльку.

— Я просто хотів побачити гаї, вирощені огірами, — пробурмотів він. — Лише побачити гаї. — Він поглянув на Перрина, наче прохаючи

про підтримку, але той лише посміхнувся.

Подивимося, як ти підкутий. Він не знав усього, але був переконаний, що Лоял утік. Огіру було дев'яносто років, — і він вважався замолодим для того, щоб облишити огірський *стеддінг* без дозволу старійшин. За людськими мірками, огір прожив уже довге життя. Та й він сам зізнався, що, якщо і повернеться до своїх, то його там навряд чи зустрінуть з відкритими обіймами. Тож і відтягував цей момент якомога далі.

Раптом шайнарці заметушилися; чоловіки зірвалися на ноги. З хатини Морейн вийшов Ранд.

Навіть з такої відстані Перрин міг добре його розгледіти: юнак з рудуватим волоссям та сірими очима. Ранд був однолітком Перрина, на пів голови вищий і ширший в плечах, однак худіший. Рукава його червоного каптана з високим коміром були розшиті золотими колючками, а на темному плащі на грудях виблискував чотириногий змії із золотою гривною — достоту такий самий, як на знамені. Ранд і Перрин дружили змалку. *Чи досі ми друзі? І чи взагалі можемо ними бути? Тепер?*

Шайнарці — всі як один, — схилилися в поклони, тримаючи голови прямо, а руки — на колінах.

— Лорде Драконе, — прорік Уно, — ми напоготові. Служити вам — нам за честь.

Уно, який і кількох слів не міг зв'язати без лайки, зараз промовляв з глибокою повагою. «Служити за честь», — розійшлося луною серед інших шайнарців. Масима, який у всьому бачив підступ, дивився зараз із собачою відданістю, і Раган — усі вони чекали наказу, який Ранд віддасть, якщо на те буде його воля.

Якусь мить Ранд дивився на них зі схилу, відтак розвернувся і зник серед дерев.

— Знову сперечався з Морейн, — стиха мовила Мін, — цього разу цілий день.

Перрина це не дивувало, — і все ж він стривожився. Сперечатися з Айз Седай... Йому згадалися всі казки з дитинства. Айз Седай смикали за ниточки королів та цілі народи. Айз Седай, чії дари завжди здавалися щедрими, але платили ви за них більше, ніж могли уявити. Айз Седай, чий гнів міг проламати землю чи викликати бурю. Перрин

знав, що деякі історії були вигадками. І водночас вони лише наполовину розкривали могутність Айз Седай.

— Піду-но я до нього, — сказав він. — Після суперечки з Айз Седай йому потрібно з кимось поговорити.

Окрім Морейн та Лана, лише вони троє — Мін, Лоял та він — не витріщалися на Ранда як на короля королів. І з-поміж них тільки Перрин знав його здавна.

Він рушив схилом, зупинившись лише для того, щоби подивитись на зачинені двері хатини Морейн. Лея була всередині, і Лан також. Охоронець рідко відходив далеко від хатини. Рандова маленька хижка розташовувалась нижче по схилу; вона була схована в гущавині дерев, якнайдалі від усіх інших. Ранд намагався жити поруч із іншими, проте їхній шанобливий трепет відштовхував його. Тепер він був сам собі голова, — і, як гадав Перрин, йому було важко. Втім, юнак знав, що зараз Ранд пішов не до своєї хатини.

Перрин поквапився до місцини, де один край западини різко переходив у стрімчак заввишки п'ятдесят метрів, із гладенькою поверхнею, подекуди порослою чіпким чагарником. Юнак знав напевне, де в тій скелі тріщина, куди заледве пролазили його плечі. Вузкий прохід нагадував тунель, тільки вгорі сяяла смужка передвечірнього світла.

За пів милі прохід вивів до вузької долини завдовжки з милю, встеленої камінням й валунами, — але навіть стрімкий схил густо поріс високими миртами, соснами і ялицями. Сонце кидало довгі тіні з гірських вершин. Скелясті стіни, якщо не звертати уваги на тріщини, здавалися непорушними, — так, мовби гігантська сокира витесала їх у горі. Отаборитися тут було би значно безпечніше, — однак тут не протікав струмок; не дзюркотіли джерела. Ніхто не приходив сюди. Окрім Ранда після сварок з Морейн.

Ранд стояв неподалік проходу, притулившись до шорсткого стовбура мирту й втупившись у свої долоні. Перрин знав, що на кожній була витаврувана чапля. Ранд не ворухнувся, коли черевик Перрина черкнув об камінь.

Не зводячи погляду, хлопець раптом почав тихо бурмотіти:

*Двічі й двічі він буде позначений,
двічі — щоб жити, і двічі — щоб вмерти.*

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ